Europos Parlamentas
2019-2024

Ekonomikos ir pinigų politikos komitetas

2023/2058(INI)

28.6.2023

PRANEŠIMO PROJEKTAS

Mokesčių politikos vaidmuo krizės metu
(2023/2058(INI))

Ekonomikos ir pinigų politikos komitetas

Pranešėja: Kira Marie Peter-Hansen

TURINYS

Psl.

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS 3

AIŠKINAMOJI DALIS 9

PASIŪLYMAS DĖL EUROPOS PARLAMENTO REZOLIUCIJOS

Mokesčių politikos vaidmuo krizės metu
(2023/2058(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. rugsėjo 16 d. rezoliuciją „ES reikalavimų dėl keitimosi informacija mokesčių klausimais įgyvendinimas: pažanga, įgyta patirtis ir kliūtys, kurias reikia įveikti“[1],

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. spalio 7 d. rezoliuciją dėl ES politikos, susijusios su žalinga mokesčių praktika, reformos (įskaitant Elgesio kodekso grupės reformą)[2],

– atsižvelgdamas į 2021 m. spalio 21 d. Europos Parlamento rezoliuciją „Pandoros dokumentai: jų reikšmė pastangoms kovoti su pinigų plovimu, mokesčių slėpimu ir vengimu“[3],

– atsižvelgdamas į 2018 m. sausio 18 d. Komisijos pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB nuostatos dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifų[4],

– atsižvelgdamas į 2021 m. liepos 14 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomas pasienio anglies dioksido korekcinis mechanizmas (COM(2021)0564),

– atsižvelgdamas į savo 2019 m. sausio 15 d. rezoliuciją dėl lyčių lygybės ir mokesčių politikos ES[5],

– atsižvelgdamas į 2022 m. birželio 28 d. Komisijos ataskaitą „Apmokestinimo tendencijos Europos Sąjungoje. 2022 m. leidimas“,

– atsižvelgdamas į ES 2030 m. išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo uždavinį, patvirtintą 2020 m. gruodžio 10–11 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose,

– atsižvelgdamas į 2020 m. gegužės 20 d. Komisijos komunikatą „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“ (COM(2020)0380),

– atsižvelgdamas į 2020 m. liepos 15 d. Komisijos komunikatą „Sąžiningo ir supaprastinto apmokestinimo veiksmų planas, kuriuo remiama ekonomikos atgaivinimo strategija“ (COM(2020)0312),

[1] OL L 117, 2022 3 11, p. 120.
[2] OL C 132, 2022 3 24, p. 167.
[3] OL C 184, 2022 5 5, p. 141.
[4] OL C 347, 2022 9 9, p. 232.
[5] OL C 411, 2020 11 27, p. 38.

– atsižvelgdamas į 2022 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentą (ES) 2022/1854 dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti[6],

– atsižvelgdamas į tyrimą „Perviršinio pelno mokesčių arba nenumatyto pelno mokesčių veiksmingumas ir paskirstymo pasekmės atsižvelgiant į Komisijos rekomendaciją valstybėms narėms“, kurį 2023 m. kovo 29 d. paskelbė Vidaus politikos generalinio direktorato Ekonomikos, mokslo ir gyvenimo kokybės politikos teminis skyrius,

– atsižvelgdamas į 2021 m. spalio 14 d. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) ataskaitą „Tax and fiscal policies after the COVID-19 crisis“ (liet. „Mokesčių ir fiskalinė politika po COVID-19 krizės“),

– atsižvelgdamas į 2021 m. sausio 21 d. EBPO publikaciją „Updated guidance on tax treaties and the impact of the COVID-19 pandemic“ (liet. „Atnaujintos gairės dėl mokesčių sutarčių ir COVID-19 pandemijos poveikio“,

– atsižvelgdamas į 2022 m. vasario 18 d. EBPO ataskaitą „Tax Policy and Gender Equality – A Stocktake of Country Approaches“ (liet. „Mokesčių politika ir lyčių lygybė. Šalių požiūrių įvertinimas“),

– atsižvelgdamas į 2018 m. balandžio 12 d. EBPO ataskaitą „The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD“ (liet. „Grynosios vertės turto mokesčių vaidmuo ir struktūra EBPO“),

– atsižvelgdamas į 2019 m. spalio 15 d. EBPO ataskaitą „Taxing Energy Use 2019 – Using Taxes for Climate Action“ (liet. „Energijos vartojimo apmokestinimas 2019 m.: mokesčių naudojimas veiksmams klimato srityje“,

– atsižvelgdamas į 2017 m. EBPO pavyzdinę konvenciją dėl pajamų ir kapitalo,

– atsižvelgdamas į tyrimą „Mokesčiai siekiant paremti žaliąją pertvarką. Esamos mokesčių praktikos, kuria siekiama mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, apžvalga ir vertinimas“, kurį 2021 m. sausio 6 d. paskelbė Komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos generalinis direktoratas,

– atsižvelgdamas į 2021 m. liepos 2 d. Komisijos Mokesčių ir muitų sąjungos generalinio direktorato paskelbtą tyrimą „Oro transporto sektoriaus apmokestinimo tyrimas“,

– atsižvelgdamas į 2003 m. spalio 27 d. Tarybos direktyvą 2003/96/EB, pakeičiančią Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą[7],

– atsižvelgdamas į 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos komunikatą dėl plano „REPowerEU“ (COM(2022)0230),

– atsižvelgdamas į 2020 m. gegužės 19 d. EBPO ataskaitą „Tax and Fiscal Policy in Response to the Coronavirus Crisis: Strengthening Confidence and Resilience“ (liet. „Mokesčių ir fiskalinė politika reaguojant į koronaviruso krizę. Pasitikėjimo ir

[6] OL L 261 I, 2022 10 7, p. 1.
[7] OL L 283, 2003 10 31, p. 51.

atsparumo didinimas“,

– atsižvelgdamas į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto 2022 m. liepos 13 d. nuomonę „Tarpvalstybinių nuotolinių darbuotojų ir jų darbdavių apmokestinimas“[8],

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Biudžeto komiteto nuomonę,

– atsižvelgdamas į Ekonomikos ir pinigų politikos komiteto pranešimą (A9-0000/2023),

A. kadangi dėl ekonomikos atsigavimo ir klimato krizės didėja poreikis sutelkti daugiau išteklių ir iš naujo įvertinti dabartinę valstybių narių mokesčių politiką;

B. kadangi didėjantis įmonių pelnas nulėmė beveik pusę infliacijos padidėjimo ES per pastaruosius dvejus metus, nes įmonės pakėlė kainas tiek, kad jos viršijo aukštyn šovusias importuojamos energijos kainas;

C. kadangi dėl stiprėjančios tarpvalstybinių nuotolinių darbuotojų, įskaitant skaitmeninius klajoklius, tendencijos kilo darbo pajamų apmokestinimo sunkumų;

D. kadangi laikui bėgant mokesčių našta nuo turto apmokestinimo buvo perkelta pajamoms, nuo kapitalo – darbo pajamoms ir vartojimui, nuo tarptautinių įmonių – mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), o nuo finansų sektoriaus – realiajai ekonomikai;

E. kadangi ES valstybės narės yra neproporcingai priklausomos nuo darbo pajamų mokesčių, socialinių įmokų ir netiesioginių mokesčių, kaip antai pridėtinės vertės mokesčio (PVM);

F. kadangi moterys susiduria su numanomu mokesčių šališkumu, nes jos paprastai labiau priklauso nuo darbo pajamų nei nuo kapitalo pajamų ir didesnę savo pajamų dalį išleidžia vartojimui; kadangi ES antrieji šeimoje uždirbantys asmenys daugiausia yra moterys ir jos vidutiniškai uždirba apie trečdalį bendrų namų ūkio pajamų;

G. kadangi buvo išreikštas susirūpinimas dėl galimo dvigubo Ukrainos pabėgėlių, kurie toliau vykdo savo pareigas Ukrainos darbdaviui, kai dirba nuotoliniu būdu iš priimančiųjų šalių, apmokestinimo ir dėl to, kad nėra bendro ES požiūrio šiuo klausimu;

H. kadangi buvo sumažinti PVM tarifai krizės ištiktiems sektoriams ir pagrindinėms prekėms, siekiant sušvelninti neigiamą COVID-19 pandemijos poveikį ir didelę infliaciją;

I. kadangi privačių reaktyvinių lėktuvų skrydžių skaičius Europoje 2021–2022 m. padidėjo 64 proc.; kadangi privačių skrydžių metu išmetamo anglies dioksido kiekis per tą laikotarpį padidėjo daugiau nei dvigubai;

J. kadangi 2020–2022 m. laivybos pramonė uždirbo tiek pat pelno, kiek per pastaruosius

[8] OL C 443, 2022 11 22, p. 15.

šešis dešimtmečius kartu paėmus; kadangi jai vis dar taikomi maži pasauliniai mokesčiai;

K. kadangi MVĮ, palyginti su tarptautinėmis įmonėmis, ypač didelį poveikį daro mokesčių sistemos sudėtingumas, visų pirma mokestinių prievolių vykdymas;

Mokestinis atsakas į tebesitęsiančias krizes ir infliaciją

1. pabrėžia, kad valstybių narių mokesčių sistemos ir fiskaliniai pajėgumai patiria didelių sukrėtimų ir susiduria su senėjančia visuomene ir iššūkiais, susijusiais su žaliąja pertvarka, darbo rinkų skaitmenine transformacija ir esamu mokesčių atotrūkiu[9], ir visose šiose srityse pabrėžiamas didelių viešųjų investicijų poreikis siekiant tvaraus ekonomikos atsigavimo, privačiojo kapitalo sutelkimo ir verslo pritraukimo;

2. susirūpinęs pažymi, kad COVID-19 pandemijos poveikis, vėlesnis energijos kainų sukeltas sukrėtimas ir infliacija yra itin regresyvūs ir kad skurdžiausi namų ūkiai nukentėjo labiausiai; pažymi, kad efektyvieji mokesčių tarifai labai padidėjo vaikų turinčioms šeimoms, ypač gaunančioms mažesnes pajamas[10]; susirūpinęs pažymi, kad per pandemiją padidėjo lyčių nelygybė;

3. pažymi, kad COVID-19 finansinė parama mokesčių atskaitų ir mokesčių kreditų forma turėjo ribotą poveikį tiems, kuriems jos labiausiai reikia, pvz., bedarbiams, studentams, pensininkams, nedeklaruojamiems darbuotojams ir ne visą darbo laiką dirbantiems darbuotojams;

4. susirūpinęs pažymi, kad infliaciją iš dalies lėmė tai, kad įmonės padidino savo pelno maržas, pvz., įmonės „Maersk“ metinės pajamos neatskaičius mokesčių padidėjo nuo 967 mln. USD 2019 m. iki 30,2 mlrd. USD 2022 m.;

5. apgailestauja, kad tarptautinės įmonės, kurios krizės metu gauna perteklinį pelną, ir turtingi asmenys, kurie spekuliuodami gauna didelį kapitalo prieaugį, dažnai yra nepakankamai apmokestinami;

6. yra susirūpinęs dėl to, kad laikino PVM sumažinimo galutiniams vartotojams poveikis buvo ribotas ir buvo ryškesnis įmonėms, kurios dėl šio sumažinimo padidino savo pelno maržas;

7. apgailestauja, kad, žvelgiant į bendrą mokesčių derinį, ES vis dar nepakankamai taikomi aplinkosaugos mokesčiai; apgailestauja, kad subsidijos iškastiniam kurui tebėra didelės; pažymi, kad apskritai valstybių narių mokesčių sistemos nereaguoja į klimato ir biologinės įvairovės krizes ir nepakankamai prisideda prie ES klimato tikslų įgyvendinimo;

8. ragina valstybes nares apsvarstyti galimybę taikyti vadinamąjį COVID-19 precedentą tarpvalstybinių darbuotojų apmokestinimui, kiek tai susiję su Ukrainos pabėgėlių apmokestinimo tvarka, – tai reikštų, kad apskaičiuojant 183 dienų taisyklę

[9] Europos Komisija, „Tax policies in the European Union – 2020 survey“, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas, 2020.
[10] EBPO, „Double blow for workers as inflation drives real wages down and labour taxes up“, 2023 m. balandžio 25 d.

neatsižvelgiama į papildomas dienas, praleistas priimančiojoje šalyje; rekomenduoja valstybių narių nacionaliniams mokesčių administratoriams pateikti pabėgėliams skirtas mokesčių gaires ir sumažinti administracines problemas;

Atsparios mokesčių sistemos ateičiai

9. mano, kad, atsižvelgiant į gausias krizes, kurias patiria valstybės narės, ES turėtų pasinaudoti galimybe atlikti visapusišką ir holistinę savo mokesčių sistemų analizę;

10. ragina Komisiją pradėti išsamų vertinimą, po kurio būtų parengtas svarbių reformų sričių veiksmų planas, kuriuo būtų siekiama sustiprinti valstybių narių mokesčių sistemas užtikrinant, kad jos būtų parengtos ateities iššūkiams ir krizėms, be kita ko, supaprastinant jų nacionalines mokesčių sistemas; ragina Komisiją pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 116 straipsnį pateikti pasiūlymą dėl mokesčių siekiant pašalinti konkrečius mokesčių iškraipymus valstybėse narėse;

11. ragina Komisiją įvertinti valstybėse narėse taikomo laikino PVM sumažinimo veiksmingumą ir prireikus imtis priemonių;

12. pabrėžia, kad aplinkosaugos mokesčiai ir tinkamai parengtos paskatos gali padėti patenkinti papildomų pajamų poreikį ir remti anglies dioksido neišskiriančią ekonomiką; ragina valstybes nares pagaliau susitarti dėl siūlomos Energijos mokesčių direktyvos peržiūros[11];

13. susirūpinęs pažymi, kad per pastaruosius 30 metų padidėjo pajamų nelygybė, o turtas buvo dar labiau koncentruotas nei pajamos, ir kad kapitalo prieaugį daugiausia gauna viršutinis gyventojų decilis; mano, kad valstybės narės turėtų veiksmingiau perskirstyti pajamas ir turtą, apmokestindamos kapitalo prieaugį, nuosavybę ir turtą; pritaria raginimams pradėti tarptautinio lygmens derybas siekiant nustatyti progresinį turto mokestį, panašiai kaip EBPO ir G20 pasauliniame susitarime dėl mokesčių įmonėms;

14. palankiai vertina patvirtintą solidarumo indėlį ES, tačiau apgailestauja dėl ribotos jo taikymo srities ir trumpo laikotarpio; ragina Komisiją apsvarstyti galimybę visiems sektoriams taikyti nuolatinį perteklinio pelno mokestį, atsižvelgiant į vis gausėjančius įrodymus, kad infliaciją iš dalies nulėmė pelnas; mano, kad tokiais mokesčiais būtų apribota tam tikrų įmonių oligopolinė galia ir padidintas konkurencingumas, ir kartu būtų kovojama su infliacija bei didinamos pajamos;

15. apgailestauja, kad laivybos pramonė yra nepakankamai apmokestinama ir net neįtraukta į EBPO ir G20 antrojo ramsčio susitarimą; pritaria raginimui parengti daugiašalę iniciatyvą, kuri būtų skirta tarptautinės laivybos veiklos apmokestinimui atsižvelgiant į pelną ir anglies dioksidą;

16. ragina parengti JT ar G20 lygmens daugiašalę iniciatyvą, kurios tikslas būtų nustatyti minimaliuosius anglies dioksido mokesčio standartus, įskaitant minimalius tarifus;

17. susirūpinęs pažymi, kad per pastaruosius kelerius krizės metus eksponentiškai išaugo

[11] Komisijos 2021 m. liepos 14 d. pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria pakeičiama Sąjungos energinių produktų ir elektros energijos mokesčių struktūra (COM(2021)0563).

privačių skrydžių reaktyviniais lėktuvais skaičius ES; ragina nustatyti ES masto uždraudžiamąjį mokestį privatiems reaktyviniams lėktuvams;

18. pažymi, kad su mokesčiais susijusių paskatų nedirbti moterims ir nevienodo apmokamo ir nemokamo darbo pasiskirstymo panaikinimas yra vienas iš svarbiausių mokesčių politikos tikslų lyčių lygybės požiūriu; ragina Komisiją pateikti gaires, kaip atsižvelgti į lyčių lygybę formuojant mokesčių politiką ir administruojant mokesčius; pažymi, kad reikia gerinti pagal lytį suskirstytų duomenų rinkimą;

°

° °

19. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai ir Komisijai.

AIŠKINAMOJI DALIS

Krizės metu nelygybė dar labiau padidėja. Padėtis po COVID-19 pandemijos nėra išimtis. Prie to prisideda ir Rusijos karas prieš Ukrainą bei su juo susijusi energetikos krizė. Visa tai sukėlė didelę infliaciją ir ekonominį nestabilumą ir neigiamai paveikė visuomenes ES ir visame pasaulyje: kilo pragyvenimo išlaidų krizė, didėja nelygybė, mažėja realusis darbo užmokestis, blogėja klimato padėtis ir nyksta biologinė įvairovė.

Nors Europos valstybių ekonomika, kuriai teikiama vyriausybės parama, pamažu atsigauna, daugelis klausimų tebėra neišspręsti, o apmokestinimo, kaip politikos priemonės, skirtos perskirstyti, padidinti pajamas ir valdyti elgesį, vaidmuo vis dar nepakankamai išnaudojamas.

Šiame pranešime daugiausia dėmesio skiriama keletui didžiausių neigiamų COVID-19 krizės padarinių ES visuomenei ir tam, kokių šių padarinių šalinimo sprendimų galima rasti taikant tvirtesnę ir teisingesnę mokesčių sistemą, kuri ne tik reaguotų į kaip tik dabar vykstančią krizę ir infliaciją, bet ir padėtų, be kita ko, įveikti klimato ir biologinės įvairovės krizę. Remiantis kai kuriais naujausiais tyrimais, ataskaitoje nagrinėjami kai kurie iš šių klausimų:

- būtinybė reformuoti mokesčių sistemą, jei visuomenė nori ir toliau sudaryti įtraukiai ir tvariai gerovei būtinas sąlygas;

- dėl ekonomikos atsigavimo ir klimato krizės padidėjęs poreikis sutelkti daugiau išteklių ir iš naujo įvertinti dabartinę mokesčių politiką;

- palyginti su tarptautinėmis įmonėmis, MVĮ ypač didelį poveikį daro mokesčių sistemos ir mokestinių prievolių vykdymo sudėtingumas, ir ši padėtis vykstant krizėms blogėja;

- nesąžininga ir šališka mokesčių sistema daro poveikį moterims, nes jos paprastai labiau priklauso nuo darbo pajamų, didesnę savo pajamų dalį išleidžia vartojimui ir turi mažiau akcijų tarptautinėse įmonėse;

- ES valstybės narės yra neproporcingai priklausomos nuo darbo pajamų mokesčių, socialinių įmokų ir netiesioginių mokesčių, kaip antai pridėtinės vertės mokesčio (PVM), ir ši priklausomybė, vėlgi, didėja per krizes.

Nors ne viskas gali būti išspręsta vykdant mokesčių reformas, gerai veikianti ir gerai parengta mokesčių sistema gali užtikrinti sveiką visuomenę, kurioje pajamos ir turtas yra teisingai perskirstomi, vertinamas darbas anglies dioksido neišskiriančioje ekonomikoje, naikinamas akivaizdus ir numanomas šališkumas lyčių atžvilgiu, o vyriausybės turi priemonių reaguoti į mums kylančius bendrus iššūkius.

Nors ES reikia didelių viešųjų investicijų, kad būtų užtikrintas tvarus ekonomikos atsigavimas ir žalioji pertvarka, sutelktas privatusis kapitalas ir pritrauktas verslas, jai taip pat reikia įveikti tokius iššūkius kaip mūsų visuomenės senėjimas, skaitmeninė mūsų darbo rinkų transformacija ir esamas mokesčių atotrūkis.

Pranešime siūlomi pagrindiniai elementai, į kuriuos būtų galima atsižvelgti taikant labiau holistinį požiūrį į apmokestinimą, siekiant išvengti *ad hoc* koregavimo krizės metu ir išvengti

nelygybės didėjimo dėl esamų mokesčių sistemų, nes tai daro žalingą poveikį mūsų visuomenei ir planetai.

Kai kurie svarbūs ataskaitoje pateikti pasiūlymai:

- visiems sektoriams taikomas nuolatinis perteklinio pelno mokestis, atsižvelgiant į vis gausėjančius įrodymus, kad infliaciją iš dalies nulėmė pelnas;

- ES masto uždraudžiamasis mokestis, taikomas privatiems reaktyviniams lėktuvams, siekiant atsižvelgti į didelį išmetamą anglies dioksido kiekį;

- anglies dioksido mokestis, kurį taikant užtikrinamas principas „teršėjas moka“;

- progresinis turto mokestis, panašiai kaip EBPO ir G20 pasauliniame susitarime dėl mokesčių įmonėms.